

**ASOCIJACIJA PROSTORNIH PLANERA SRBIJE
UNIVERZITET U BEOGRADU GEOGRAFSKI FAKULTET
REPUBLIČKA AGENCIJA ZA PROSTORNO PLANIRANJE**

u saradnji sa

Ministarstvom životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja
Ministarstvom građevinarstva i urbanizma
Opštinom Čajetina
Gradom Užice

organizuju

**peti naučno-stručni skup
sa međunarodnim učešćem**

**LOKALNA SAMOUPRAVA
U PLANIRANJU I UREĐENJU
PROSTORA I NASELJA**

Zbornik radova

Urednici:
Dr Bogdan Lukić
Mr Zoran Radosavljević
Mr Aleksandar Đorđević
Miroslav Marić

Beograd, april 2014.

**ASOCIJACIJA PROSTORNIH PLANERA SRBIJE
UNIVERZITET U BEOGRADU GEOGRAFSKI FAKULTET
REPUBLIČKA AGENCIJA ZA PROSTORNO PLANIRANJE**

Izdavač:

Asocijacija prostornih planera Srbije
Univerzitet u Beogradu Geografski Fakultet

Za izdavača:

Miroslav Marić
Dr Dejan Filipović

Urednici:

Dr Bogdan Lukić
Mr Zoran Radosavljević
Mr Aleksandar Đorđević
Miroslav Marić

Tehnički urednik:

Milan Radović

Priprema i dizajn korica:

Dragutin Nježić
Mr Aleksandar Đorđević

Štampa:

„Forma B“ - Beograd

Tiraž:

300 primeraka

Beograd, april 2014.

Izdavaje zbornika radova finansijski pomoglo:

Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije

Prikazani radovi učesnika sa Univerziteta u Beogradu Geografski Fakulteta deo su rezultata istraživanja na naučno-istraživačkim projektima pod brojevima 173038, 176008, 176017, 179035, 43007, 47006, 37010 koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS.

Napomena: Referati su štampani u obliku autorskih originala te Organizacioni i Uređivački odbor ne preuzimaju odgovornost za tehnički i stručni sadržaj.

PROGRAMSKI ODBORI SKUPA

KOORDINACIJA SKUPA:

Miroslav Marić, Institut za puteve Beograd, predsednik Asocijacije prostornih planera Srbije
Mr Zoran Radosavljević, Ministarstvo građevinarstva i urbanizma

POČASNI ODBOR SKUPA:

Prof. dr Dejan Filipović, dekan Geografskog fakulteta Univerziteta u Beogradu
Mr Dragan Dunčić, direktor Republičke agencije za prostorno planiranje
Prof. dr Milan Bačević, ministar prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja
Mr Velimir Ilić, ministar građevinarstva i urbanizma
Dragoljub Zindović načelnik Zlatiborskog okruga
Milan Stamatović, predsednik opštine Čajetina
Saša Milošević, gradonačelnik grada Užica

NAUČNI ODBOR SKUPA:

Dr Bogdan Lukić, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet,
predsednik naučnog odbora
Dr Dejan Đorđević, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet
Dr Dragutin Tošić, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet
Dr Velimir Šećerov, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet
Dr Milan Punišić, Univerzitet u Prištini Prirodno matematički fakultet sa sedištem u Kosovskoj Mitrovici
Dr Milica Bajić Brković, Univerzitet u Beogradu Arhitektonski fakultet
Dr Vesna Zlatanović - Tomašević, Visoka građevinsko-geodetska škola Beograd
Dr Janko Veselinović, Univerzitet u Novom Sadu Poljoprivredni fakultet
Dr Marko Krevs, Oddelek za geografiju Filozofska fakulteta Ljubljana
Dr Thomas Dillinger, Vienna University of Technology, Faculty for Architecture an Planning
Dr Aaron Gutiérrez, Rovira i Virgili University - Department of Geography

ORGANIZACIONI ODBOR SKUPA:

Mr Aleksandar Đorđević, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet,
predsednik organizacionog odbora
Žarko Duškov, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet
Mr Đorđe Milić, Republička agencija za prostorno planiranje
Ma Ivana Stefanović, Republička agencija za prostorno planiranje
Milan Pejić, EKO-URBO PLAN d.o.o, Užice
Mr Dejan S. Đorđević, JP Palanka, Smederevska Palanka
Ma Milan Radović, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet
Ruža Penezić, JP Direkcija za izgradnju, Užice
Ma Branko Protić
Jovana Munjas, d.p.p.

PLENUMSKI RADOVI

O PROŠLOSTI GAZDOVANJA ZEMLJIŠTEM U SRBIJI	19
Stevan M. Stanković	
O POTREBI UNAPREĐENJA I OSAVREMENJAVANJA PRAVNOG REGULISANJA PLANIRANJA PROSTORA I NASELJA U SRBIJI - PRIMER INICIJATIVE ZA IZRADU PRAVILNIKA O STANDARDIZACIJI KATEGORIJA NAMENA ZEMLJIŠTA I PLANSKIH OZNAKA U PLANSKIM DOKUMENTIMA	31
Zoran Radosavljević, Ratka Čolić, Dušan Momčilović	
PLANIRANJE KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA U NOVOM KONTEKSTU PROSTORNOG PLANIRANJA: PERIOD OPADANJA	43
Dejan Djordjević, Tijana Dabović, Neda Živak	
LAND MANAGEMENT FOR EFFICIENT USE OF LAND - SPATIAL PLANNERS AS MANAGERS IN STRATEGIC PLANNING PROCESSES?	51
Thomas Dillinger	
THE EUROPEAN UNION AND INTEGRATED URBAN REGENERATION PROGRAMMES FOR DEPRIVED NEIGHBOURHOODS - THE EXPERIENCE OF THE URBAN COMMUNITY INITIATIVE AS A TESTING GROUND	61
Aaron Gutierrez	
DEVELOPMENT AND CONTEMPORARY METHODS OF LANDSCAPE PLANNING IN THE CZECH REPUBLIC	79
Igor Kyselka	
INOVACIJE U KULTIVACIJI I REKULTIVACIJI OŠTEĆENIH TERENA	87
Svetlana Popčetović	
PLANIRANJE I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM I KOMASACIJA U NACRTU ZAKONA O UREĐENJU PROSTORA I IZGRADNJI	91
Vesna Zlatanović-Tomašević, Rastko Tomašević, Marija Jovanović	

PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM

NORMATIVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR UPRAVLJANJA POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U SRBIJI – NEKA OTVORENA PITANJA	101
Jelena Živanović Miljković	
PLANSKI I NORMATIVNI OKVIR KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA – MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA	109
Dragan Dunčić, Đorđe Milić, Predrag I. Kovačević	
RAZVOJ MODELA URBANOG RUKOVOĐENJA	119
Predrag Mihajlović	
INSTITUCIONALNI OBRAZCI URBANOG RAZVOJA	125
Milana Šećerov Hrnjez	
PROBLEMI UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM U GRADU – UKLAPANJE NOVE I TRADICIONALNE FIZIČKE STRUKTURE	133
Nenad Krčum, Velimir Šećerov	
POSTUPAK KONVERZIJE ZEMLJIŠTA I DOBIJANJE GRAĐEVINSKE DOZVOLE U PRAKSI	141
Tatjana R. Todorović	
INTEGRALNO ZONIRANJE TERITORIJE GRADA NIŠA U FUNKCIJI DEFINISANJA PROSTORNIH KRITERIJUMA KOD NAPLATE POREZA NA IMOVINU I NAKNADE ZA UREĐIVANJE GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA	147
Mirosljub Stanković, Bojan Stanković	
ZNAČAJ GEOEKOLOGIJE U VREDNOVANJU ZEMLJIŠTA SEMANTIČKO ZNAČENJE I MODELI VREDNOVANJA	153
Milovan R. Pecelj, Jelena Purković - Pecelj	
ZEMLJIŠTE KAO RESURS ODRŽIVOG RAZVOJA	161
Ljiljana Živković, Slavoljub Jovanović	
URBANA KOMASACIJA I NAJAVLJENE IZMENE ZAKONSKE REGULATIVE	167
Branko Begović	

**UTICAJ LOKALNE SAMOUPRAVE NA UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM
NAMENJENOM ISTRAŽIVANJU I EKSPLOATACIJI GEOLOŠKIH RESURSA 175**
Velimir Jovanović, Ivana Carević, Dragana Vušković

**NIČIJA ZEMLJA? UPRAVLJANJE I ODRŽAVANJE MEĐUBLOKOVSKIH POVRŠINA
U OKVIRU NASLEĐJENIH STAMBENIH PODRUČJA 181**
Ljiljana Vasilevska

SEKTORSKI PRISTUPI U UPRAVLJANJU ZEMLJIŠTEM

UTICAJ RUDNIKA I TERMOELEKTRANE GACKO NA ZEMLJIŠTE 189
Ljiljana Crnogorac

MOGUĆI NAČINI RACIONALNOG KORIŠĆENJA ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA 197
Milijana Petković-Kostić, Jelena Đurić, Milena Stanojević

**UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM U SKLADU SA KONCEPTOM
ODRŽIVOG RAZVOJA TURIZMA U ZAŠTIĆENIM PRIRODNIM DOBRIMA 205**
Jelena Belij

**KONCEPTUALIZACIJA PREDELA
U PROSTORNOM PLANU PODRUČJA POSEBNE NAMENE
SUBOTIČKE PUSTARE I JEZERA I IMPLIKACIJE
NA UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM 211**
Vladimir Pihler, Tamara Zelenović Vasiljević, Slavica Pivnički

**INKLUZIVNA REFORMA ZEMLJIŠNE ADMINISTRACIJE - ELIMINACIJA
DISKRIMINACIJE UGROŽENIH GRUPA U POGLEDU IMOVINSKIH PRAVA 219**
Mira Marjanović, Jelena Ivanović, Vasilija Živanović, Milica Čolaković, Srdjan Dabić

**UGROŽAVANJE I MERE ZAŠTITE ZEMLJIŠTA
NA TERITORIJI OPŠTINE BOGATIĆ 227**
Ivan Samardžić, Goran Anđelković, Predrag Ozmo

**PLANIRANJE NAMENE ZEMLJIŠTA
PRI FORMIRANJU NOVE TURISTIČKE DESTINACIJE 235**
Srđan Belij, Marina Ilinčić, Marija Belij

Sadržaj

SOCIJALNO ODGOVORNO UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM NA TERITORIJI NEDOVOLJNO RAZVIJENIH PODRUČJA SRBIJE	241
Vesna Miletić-Stepanović, Ljubica Rajković	
TURIZAM KAO FAKTOR TRANSFORMACIJE PROSTORA – PRIMER RURALNOG TURIZMA U GRADU SOMBOR	253
Jasmina Đorđević, Igor Stamenković, Olivera Dobrivojević, Tijana Đorđević	
SADRŽAJ TEŠKIH METALA U POVRŠINSKIM SLOJEVIMA POLJOPRIVREDNIH ZEMLJIŠTA U OKOLINI PANČEVA, SRBIJA	261
Boško Gajić, Snežana Dragović, Ranko Dragović, Antonije Onjia, Angelina Tapanarova, Branka Kresović	
KAPITALIZACIJA ZEMLJIŠTA SRBIJE U CILJU ANIMIRANJA TRŽIŠTA KAPITALA I PRIVLAČENJA INVESTITORA	269
Miodrag Ralević, Ružica Božović, Džemila Beganović, Mladen Đurović	
IMPORTANCE AND TREATMENT OF FLOODPLAIN - CASE OF PLANNING OF DANUBE CORRIDOR IN SERBIA	277
Saša Milijić , Nikola Krunić, Vladica Krstić	
MOGUĆNOSTI I TEŠKOĆE EFIKASNOG UPRAVLJANJA POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U CENTRALNOJ SRBIJI	283
Ljubica Rajković, Vesna Miletić Stepanović	
SISTEM ZONIRANJA U TURIZMU I NJEGOVA ULOGA U UPRAVLJANJU ZEMLJIŠTEM	295
Andrijana Mirković	
DEFINING TOURISM ZONES AND LAND PURPOSE FOR THE NEEDS OF TOURISM AND RECREATION IN THE REGION OF SKOPJE	301
Mihailo Zikov, Nikola Panov, Risto Mijalov	
PLANIRANJE I ZAŠTITA VODNOG ZEMLJIŠTA U SLIVOVIMA VODOAKUMULACIJA	307
Marina Nenković-Riznić, Saša Milijić, Boško Josimović	
INTEGRISANI GEOGRAFSKI PRISTUP PROUČAVANJA EROZIJE ZEMLJIŠTA	315
Sanja Mustafić, Milena Nikolić, Predrag Manojlović, Tanja Dobrosavljević	

PLANIRANJE NAMENE ZEMLJIŠTA U ZONI INFRASTRUKTURNOG KORIDORA – PRIMER AUTOPUTA E-761 POJATE-PRELJINA	321
Dušan Šljivančanin, Dubravka Pavlović, Nikola Ristić	
GEOKOLOŠKE POSLEDICE PROMENE NAČINA KORIŠĆENJA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA U SRBIJI – PRIMER NASELJA RAJAC I ROGLJEVO U NEGOTINSKOJ KRAJINI	329
Bojana Mihajlović, Ljiljana Mihajlović, Tijana Đorđević, Ivan Samardžić	
EKOLOŠKA KOMPONENTA OBNOVE DEGRADIRANIH URBANIH POVRŠINA – PRIMER INDUSTRIJE MOTORA „21. MAJ“ RAKOVICA U BEOGRADU	335
Dejan Filipović, Ljubica Petrović	
REKONSTRUKCIJA ULICA U BEOGRADU - PROPUŠTENA PRILIKA EFIKASNOG GAZDOVANJA GRADSKIM ZEMLJIŠTEM I KOMUNALNOM INFRASTRUKTUROM	343
Bogdan Lukić, Aleksandar Đorđević, Ana Vulević, Miroslav Marić	
BROWNFIELD I GREENFIELD INVESTICIJE I LOKACIJE NA TERITORIJI GRADA PANČEVA	351
Đurica Dolovački	
EKOLOŠKI ASPEKT UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM NA TERITORIJI GRADA NIŠA	359
Miroslav Vučković	
DEMOGRAFSKI POTENCIJALI NA LOKALNOM NIVOU U FUNKCIJI ODRŽIVOG PLANIRANJA I KORIŠĆENJA PROSTORA	369
Milena Spasovski, Dejan Filipović, Danica Šantić, Jelena Luković	
TRANSFORMACIJA TIPOVA KRETANJA STANOVNIŠTVA SRBIJE KAO FAKTOR UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM	377
Milena Spasovski, Danica Šantić, Vanja Javor	
GEOKOLOŠKO VREDNOVANJE BARSKOG ZEMLJIŠTA OBEDSKE BARE	385
Milovan Pecelj, Aleksandar Krajić, Jelena Pecelj - Purković	
GRADSKI SAOBRAĆAJ I ZAUZIMANJE GRADSKOG ZEMLJIŠTA	395
Miomir Jovanović , Bojan Vračarević	
POLJOPRIVREDA I POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE – DETERMINANTE UGROŽAVANJA PLANETARNIH GRANICA ODRŽIVOSTI	403
Miroljub A. Milinčić, Dejan S. Šabić, Snežana Vujadinović	

NOVI INSTRUMENTI I TENDENCIJE U UPRAVLJANJU ZEMLJIŠTEM

INSTRUMENTI UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM U REALIZACIJI INVESTICIJA – POUKE IZ EVROPSKIH ISKUSTAVA ZA SRBIJU 413

Milica Maksić, Milica Dobričić

NEKONTROLISANO ŠIRENJE GRADA POD UTICAJEM FAKTORA REZIDENCIJALNOG IZBORA – PRIMER NASELJA KALUĐERICA U BEOGRADU 421

Jasna Petrić, Tanja Bajić, Jelena Basarić

EXPLORING THE POTENTIALS OF OPEN SPACES IN HIGH-RISE HOUSING COMPLEXES IN NIS FOR IMPROVING THE QUALITY OF LIFE 429

Ivana Bogdanović Protić, Petar Mitković

NEOPHODNI KORACI ZA PRISTUP USPEŠNOJ REALIZACIJI URBANE OBNOVE I REGENERACIJE INDUSTRIJSKOG NASLEĐA NA PRIMERU VOJNO TEHNIČKOG ZAVODA U KRAGUJEVCU 437

Aleksandar Rudnik Milanović

UTICAJ EKONOMSKIH TRENDOVA NA ARHITEKTURU GRADA: ZELENA EKONOMIJA I ZELENA ARHITEKTURA 447

Ljiljana M. Stošić, Predrag Mihajlović, Ivan Tanasković

UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM I ZAŠTITA OD AKCIDENATA I ELEMENTARNIH NEPOGODA 455

Tanja Topo, Teodora Tomin Rutar, Lana Isakov

NOVI GRADSKI URBANI CENTRI - OD STRATEŠKE VIZIJE DO IMPLEMETACIJE - PRIMER ASPERN SEESTADT 461

Milan Radović

PRIMENA PARTICIPATIVNOG MODELA DEMOKRATIJE NA UPRAVLJANJE JAVNIM ZEMLJISTEM: PREDNOSTI I IZAZOVI 475

Vesela Ćurković, Irena Fiket, Dragiša Mijačić

PARTICIPACIJA GRAĐANA U UPRAVLJANJU ZEMLJIŠTEM - PRIMER HIDROELEKTRANA „BRODAREVO 1“ I „BRODAREVO 2“ 483

Vanja Šaula, Bojana Todorović, Marijana Petrović

KARTOGRAFSKO - SPACIOSISTEMSKI PRISTUP PRI IZRADI PLANSKE DOKUMENTACIJE U FUNKCIJI UNAPREĐENJA UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM	487
Jasmina M. Jovanović, Ljubinko Sretenović	

MOGUĆNOSTI NENADGLEDANE KLASIFIKACIJE SATELITSKIH SNIMAKA U NAMENI ZEMLJIŠTA PIROTA – KOMPARATIVNI PRIKAZ ZA 1986. GODINU I 2013. GODINU	493
Miško Milanović, Ivan Potić	

ANALIZA ZEMLJIŠNE TRANSFORMACIJE KORIŠĆENJEM DALJINSKE DETEKCIJE I GIS-A NA PRIMERU GROCKE	501
Radmila Jovanović, Suzana Lović, Aleksandra Terzić, Olgica Miljković	

ANALIZA PROMJENA ZEMLJIŠNOG POKRIVAČA UPOTREBOM CORINE NA PRIMJERU BANJALUČKE REGIJE	507
Tatjana Popov, Neda Živak, Marko Ivanišević	

JAČANJE KAPACITETA LOKALNE SAMOUPRAVE U UPRAVLJANJU ZEMLJIŠTEM – E-LEARNING KAO NOVI VID PROFESIONALNOG USAVRŠAVANJA URBANISTA I PLANERA U SRBIJI	515
Klara Danilović	

URBANA KOMASACIJA KAO JEDAN OD INSTRUMENATA ZA UREĐENJE I UNAPREĐENJE UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM NA NIVOU LOKALNIH SAMOUPRAVA U SRBIJI	523
Vladan Branković, Snežana Stanković Mijatović	

UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM - ISKUSTVA I PRIMERI

KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA U URBANISTIČKIM PLANOVIMA U RUSIJI	533
Zora Živanović, Branka Tošić	

ZEMLJIŠTACRNEGOREI PROSTORNO PLANERSKA PROBLEMATIKA	539
Miroslav Doderović, Dragomir Kićović	

PLANSKO USMJERENJE RAZVOJA - GRADSKI CENTAR	547
Denis Ambruš	

Sadržaj

ANALIZA PRIMENE SAVREMENIH NAČELA U URBANISTIČKOM PLANIRANJU BANJSKIH MESTA 553

Aleksandar Ristić

PLANIRANJE I KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA U BANJAMA NA PODRUČJU NIŠAVSKOG, TOPLIČKOG I PIROTSKOG UPRAVNOG OKRUGA ...559

Milena Stanojević, Jelena Đurić, Milijana Petković-Kostić

PROMENE NAČINA KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA NA TERITORIJI AP VOJVODINE ...571

Tamara Zelenović Vasiljević, Ljubica Rozić, Tanja Topo

PRIKAZ KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA KROZ PROGRAM IMPLEMENTACIJE RPP AP VOJVODINE I POKAZATELJE PROSTORNOG RAZVOJA 579

Nataša Simičić, Olivera Njegomir, Dragana Dunčić

UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM U PODUNAVLJU – STANJE I ANALIZA INDIKATORA 587

Tijana Živanović

ZAUZIMANJE I DEGRADACIJA ZEMLJIŠTA USLED RUDARSKIH RADOVA – PRIMER RUDARSKI BASEN KOLUBARA 595

Ana Koprivica, Bojana Mihajlović, Ljiljana Mihajlović

ISKUSTVA U PRIPREMI, KOORDINACIJI I PRAĆENJU IZRADE PROSTORNOG PLANA PODRUČJA POSEBNE NAMENE SLIVA AKUMULACIJE „GRUŽA“, PREPORUKE I SMERNICE 603

Jelena Lukić, Danijela Miljković, Jelena Biševac

NAČINI KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA U RURALNOM PODRUČJU GRADA BANJALUKE 609

Dragica R. Gatarić, Marko Ivanišević

PROBLEMATIKA ZEMLJIŠTA U OPŠTINI PODGORICI I PROSTORNO PLANIRANJE 617

Miroslav Doderović, Zlatko Bulić

PROGRAMI UREĐIVANJA GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA U OPŠTINI SMEDEREVSKA PALANKA – UPOREDNA ANALIZA ZA PERIOD OD 2003. DO 2013. GODINE 625

Dejan S. Đorđević

IZRADA PLANSKE DOKUMENTACIJE KAO INSTRUMENT UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM NA PRIMERU PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA BLOKOVE BROJ 74 I 94 U KOVINU 633

Lana Isakov, Vesna Prosenica, Ljubica Protić Eremić

**UREĐENJE ZEMLJIŠTA I NAMENA POVRŠINA
BUDUĆEG SPA CENTRA BARANDA U JUGOZAPADNOM BANATU 641**
Dragan Đ. Obradović

**UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM – EFEKTI INDUKOVANE IZGRADNJE
U KORIDORU ŠINSKOG URBANOG SISTEMA (PRIMER BEOGRADA) 647**
Nikola Ristić, Dušan Šljivančanin

GRADSKI SAOBRAĆAJ I ZAUZIMANJE GRADSKOG ZEMLJIŠTA

Prof. dr Miomir Jovanović¹, MA Bojan Vračarević¹

Apstrakt: Za prevoz istog broja putnika (15.000 putnika za 1 čas) automobilima je potrebno najmanje 15-16 puta više gradskog zemljišta od gradske železnice i lakih šinskih sistema, 11 puta više od brzog autobusa, i 8,5 veći prostor od običnog autobusa. Istovremeno, u gusto naseljenim metropolama, poput metropola u zemljama u tranziciji, saobraćajna strategija koja se prvenstveno oslanja na široku izgradnju autoputeva unapred je osuđena na propast. Stoga smo u ovom radu analizirali mogućnosti primene saobraćajne strategije usmerene na smanjenje obima korišćenja motornih vozila, i potreba za ogromnim investicijama u mrežu gradskih puteva visoke propusne moći, koji zauzimaju velike površine gradskog zemljišta.

Ključne reči: gradski saobraćaj, gradsko zemljište, svetske metropole, Beograd

Abstract: For the same volume of passengers flows (15,000 passengers per hour) car occupies (minimum) 15-16 times more urban space than metro or light rail, 11 more space than express-buses and 8.5 times more urban space than regular buses. In high-density metropolises of countries in transition, transport strategy oriented on massive construction of urban highways is not a very promising solution. Hence, in this paper we analyse urban transport strategy oriented on more restrictive automobile use, extremely beneficial in avoidance of huge investments in urban highways that occupy high percentage of urban space.

Key words: urban transport, urban land, world metropolises, Belgrade

UVOD

Kao pokriće za ekstenzivnu izgradnju gradskih autoputeva, često se koristi teza da je osnovni saobraćajni problem u velikim gradovima - upravo u nedostatku gradskih puteva (Tanaboriboon, 1993; Midgley, 1994; Bodell, 1995; World Bank, 1996). Ovakav pristup je posebno izražen "ako se podrazumeva da je saobraćajna politika sinonim za investicije u izgradnju autoputeva... i da je ekspanzija predgrađa niskih gustina naseljenosti u kojima dominiraju automobili - nezaobilazna karika ekonomskog razvoja" (Gorham, 1999, str.18-19).

Kroz brojne studije **Svetska banka**, na primer, i danas zastupa tezu da porast dohotka per capita vodi vrtoglavom porastu stepena motorizacije i mobilnosti gradskog stanovništva... samim tim i sve većim saobraćajnim zagušenjima - tako da kao potpuno prirodni rezultat ovih procesa neizbežno dolazi do nagle ekspanzije predgrađa niskih gustina naseljenosti i obimne izgradnje gradskih autoputeva (Ingram and Liu, 1997; Ingram, 1997; Ingram and

¹ Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, Beograd

Gradski saobraćaj i zauzimanje gradskog zemljišta

Liu, 1998; Ingram and Liu, 1999). Ove studije nam "bezazleno" otkrivaju da: "Dohodak i motorizacija stanovništva neuporedivo brže rastu od dužine gradskih puteva... tako da sve veća saobraćajna zagušenja stimulišu ekspanziju predgrađa i decentralizovani razvoj gradova" (Ingram and Liu, 1999)... "Metropole se ubrzano decentralizuju... da bi povećale ponudu gradskih puteva i smanjile saobraćajna zagušenja" (Ingram and Liu, 1998) "Razvojni obrazac gradova u zemljama u razvoju i u industrijski razvijenim zemljama je veoma sličan... Metropole nerazvijenog sveta imaju, doduše, nešto veće gustine naseljenosti, ali se i ove razlike smanjuju u velikim metropolitenskim područjima..." (Ingram, 1997).

Za ovakvu pro-automobilsku saobraćajnu strategiju prostorni aspekt razvoja svetskih metropola je, naravno, potpuno irelevantan... Mnogo je jednostavnije zadržati se na tezi da se svi gradovi razvijaju na sličan način.

GRADSKI SAOBRAĆAJ I ZAUZIMANJE GRADSKOG ZEMLJIŠTA

Međuzavisnost saobraćajne strategije i urbanog razvoja je, ipak, neuporedivo kompleksnija nego što studije Svetske banke uporno promovišu. Naime, saobraćajna strategija višestruko utiče na prostorno-fizičku strukturu velikih gradova: na brzinu njihove prostorne ekspanzije, prosečnu gustinu naseljenosti, veličinu i raspored gradskih subcentara, udeo urbanizovane površine posvećene gradskom saobraćaju. Stoga se obrasci prostorno-fizičke strukture i saobraćajni problemi različitih svetskih metropola *dramatično razlikuju*. Primeri američkih, zapadnoevropskih, bogatih azijskih i metropola zemalja u razvoju (sa približno istim brojem stanovnika) najbolje to mogu ilustrovati. U narednoj tabeli date su osnovne ekonomske, saobraćajne i prostorno-fizičke karakteristike **Hjustona, Minhena, Surabaje i Hong Konga**.

Tabela 1. Površina, gustine naseljenosti, dohodak per capita, stepen motorizacije i mobilnosti stanovništva Hjustona, Minhena, Hong Konga, Surabaje

GRAD	Broj stan. (u mil.)	POVRŠ. (km ²)	Gustina naselj. (st./ha)	GRP** per capita (u US\$)	Stopa motor. autom./1.000st	Proseč. dnevno pkm/p. cap.	udeo razlić. vidova gradskog saobraćaja		
							Auto (u %)	BUS (u %)	Žel. (u %)
Hjuston	2,9	3.049	9,5	26.155	608	52,7	99,0	1,0	-
Minhen	2,3	239	53,6	36.255	468	23,0	70,6	3,6	25,8
Surabaja	2,5	140	176,9	726	40a* 47m	5,8	73,9	26,1	1,0
H. Kong	5,5	184	300,5	14.101	43	12,6	17,7	44,7	35,8

* a = broj automobila / 1.000 stanovnika; m = broj motocikala / 1.000 st.

** GRP – gross regional product (bruto regionalni proizvod, odnosno dohodak)

Proračunato prema: Kenworthy et al., 2000.

Hjuston, Minhen, i Surabaja imaju približno isti broj stanovnika, ali se površine njihovih metropolitenskih područja bitno razlikuju. Hjuston (3.000 km²) zauzima 22 puta veću površinu od Surabaje (140 km²) i 17 puta veću površinu od Hong Konga (180 km²) koji ima 2 puta veći broj stanovnika. Stoga su i razlike u gustinama naseljenosti svetskih metropola, takođe, ogromne.

Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja, Zlatibor, 2014.

Očigledno je da je teza Svetske banke kako se "metropole razvijenog i nerazvijenog sveta prostorno razvijaju na veoma sličan način" (Ingram, 1997) - potpuno netačna.

Svaka iole kompleksnija analiza ekonomskih, saobraćajnih i prostorno-fizičkih karakteristika svetskih metropola, ozbiljno dovodi u pitanje pojednostavljene postavke Svetske banke. Najnovija istraživanja **OECD**-a pokazuju da: "krajnje pojednostavljeni sektorski pristup (izgradnja autoputeva - ekstenzivno korišćenje gradskog zemljišta - nagli porast mobilnosti)... mora da se proširi na sveobuhvatniju *paradigmu pristupnosti* robi, uslugama, ljudima - na *paradigmu pristupnosti*" (Gorham, 1999). Dramatične razlike *prostorno-fizičke strukture i prosečnih gustina naseljenosti* svetskih metropola su, u stvari, ključne za koncept održivog urbanog razvoja... jer se "*prostorno-fizička struktura* metropola izuzetno *sporo* prilagođava radikalnim izmenama strategije gradskog saobraćaja. Za to im je obično potrebno *više decenija*" (Barter, 2000).

Naime, u zavisnosti od toga koji vid gradskog saobraćaja dominira, gradovi se mogu podeliti na *pešačke, JGS gradove i automobilske gradove* (Newman and Kenworthy, 1999).

Radikalne izmene strategije gradskog saobraćaja mogu, znači, jedino *u dužem vremenskom periodu (koji se meri decenijama)* dovesti do ozbiljnijih promena prostorno-fizičke strukture metropola. U narednoj tabeli uporedno su date prosečne površine, gustine naseljenosti, obim ostvarenih putničkih kilometara automobilom po stanovniku i brzine saobraćajnog toka različitih svetskih metropola.

Američki i australijski gradovi su tipični *automobilski gradovi*, zapadnoevropske metropole i metropole zemalja u tranziciji - *JGS gradovi*, dok bogate azijske i metropole zemalja u razvoju imaju izrazito kompaktnu prostorno-fizičku strukturu koja je još uvek negde na prelazu *pešačkih u JGS gradove* (Jovanović, 2005).

Tabela 2. *Prostorni i saobraćajni parametri svetskih metropola*

GRADOVI	Površina (km²)	Prosečna gustina naseljenosti (st./km²)	automobil (pkm/st)	brzina saobraćajnog toka (km/h)
SAD	2.500	1.400	16.045	51
Australia	1.500	1.200	10.797	46
Kanada	650	2.900	9.290	40
Zap. Evropa	400	5.000	6.602	33
z. u tranzicij	-	7.500	2.907	30
bogati Azijski	-	15.300	2.400	27
z. u razvoju	450	17.000	2.379	24

Proračunato prema: Kenworthy et al., 2000.

Jedino u svetlu ovih drastično različitih *prostorno-fizičkih* karakteristika svetskih metropola, analiza međuzavisnosti saobraćajne strategije i udela gradske površine namenjene saobraćaju dobija svoj puni smisao. Naime, *prostorni* aspekt je od presudnog značaja upravo za kompaktne, gusto naseljene metropole nerazvijenog sveta i zemalja u tranziciji. Retko se, međutim, uzima u obzir da je raznim vidovima gradskog saobraćaja neophodna *potpuno različita površina* gradskog zemljišta da bi prevezli *isti broj putnika*.

Gradski saobraćaj i zauzimanje gradskog zemljišta

Tabela 3. *Gradska površina neophodna za prevoz 15.000 putnika za 1 čas, različitim vidovima gradskog saobraćaja*

	broj osoba po vozilu	max frekvenc.	širina 1 trake (u m)	broj traka	gradska površina (u ha)	relativni odnos autom.=1
Automobil						
- ulica	1,3	700	3,5	34	11,9	1
- freeway	1,3	1.800	3,65	14	5,1	2,3
Autobus	75	100	3,5	4	1,4	8,5
Brzi autobus	100	90	3,65+br.	2	1,1	11
LŠS	400	50	3,75	2	0 - 0,75	16 -
brza železnica	1.000	25 - 40	4	2	0 - 0,8	15 -

Izvor: Jovanović, 2005

Očigledno je da automobil naprosto "guta" gradski prostor. Za prevoz istog broja putnika (15.000 putnika za 1 čas) automobilima je potrebno najmanje 15-16 puta više gradskog zemljišta od gradske železnice i lakih šinskih sistema, 11 puta više od brzog autobusa, i 8,5 veći prostor od običnog autobusa. Kada se podsetimo da približno 20-50% trase podzemne železnice i lakih šinskih sistema prolazi kroz podzemne tunele (tako da za prevoz većeg obima putnika ovim vidovima JGS-a nije neophodan dodatni gradski prostor za infrastrukturu, dok je motornim vozilima potrebno sve više gradskog zemljišta što je obim saobraćaja veći), onda postaje savršeno jasno čemu vodi izrazita orijentacija na korišćenje automobila.

Zagovornici pro-automobilske saobraćajne strategije uporno zastupaju tezu da naporedo sa porastom stepena motorizacije stanovništva, neizbežno mora da raste i *udeo gradske površine namenjene saobraćaju*... navodeći kao glavni argument pokazatelje *udela površine ulične mreže u ukupnom gradskom prostoru* različitih svetskih metropola. U američkim gradovima, koji su najveći "zavisnici" od automobila, udeo ulične mreže je, naravno, najveći (35%-40%), dok je u metropolama zemalja u razvoju taj parametar izrazito nizak (10%).

Tabela 4. *Udeo površine ulične mreže u ukupnom gradskom prostoru svetskih metropola (u %)*

GRADOVI	Udeo površine ulične mreže u ukupnom gradskom prostoru (u %)
SAD	35
Vašington	43
Njujork	35
Tokio	13
Hong Kong	12
Bangkok	11
Džakarta	7
Surabaja	8

Proračunato prema: Poole, Pacheco and de Mello, 1994; Barter, 2000.

U stručnoj literaturi se često ističe da u metropolama zemalja u tranziciji i nerazvijenih zemalja nagli porast motorizacije stanovništva stvara neverovatna saobraćajna zagušenja, jer

Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja, Zlatibor, 2014.

je njihova ulična mreža izrazito skućena, a procenat urbanog prostora namenjen gradskim putevima neuporedivo niži nego u metropolama razvijenog sveta. Ovakav pojednostavljeni pristup uopšte ne uzima u obzir kompaktnu prostorno-fizičku strukturu i ogromne gustine naseljenosti metropola zemalja u razvoju.

Lament nad veoma niskim procentom gradskog prostora namenjenog ulicama i gradskim putevima u metropolama zemalja u razvoju, implicira da bi se moralo težiti nekakvom "idealnom" učešću ulične mreže. Pri tom se obično tvrdi da je nekih 20-25% urbanizovanog prostora namenjenog uličnoj mreži opšteprihvaćena mera u zapadnim metropolama (Tanaboriboon, 1993). Međutim, čak i kada uspešno ostvare ovakav cilj, izuzetno gusto naseljeni gradovi i dalje imaju veoma nizak nivo površine gradskih puteva po stanovniku. (Barter, 2000).

U izuzetno gusto naseljenim metropolama, saobraćajna strategija koja se oslanja na široku izgradnju autoputeva unapred je osuđena na propast. Primer Seula to, možda, najupečatljivije ilustruje.

Ovaj prosperitetni azijski džin je do 1990. godine već uspešno izgradio razgranatu mrežu modernih gradskih puteva i tako se potpuno približio zapadnim standardima: 19% njegove urbanizovane površine zauzimaju gradski putevi. To mu, međutim, nije puno pomoglo: zbog ogromnih gustina naseljenosti (24.000 st/km²), površina putne mreže po gradskom stanovniku Seula je i dalje neverovatno niska (6 m²/per capita).

Iako ima zanemarljiv stepen motorizacije (66 automobila na 1.000 stanovnika) i veoma skroman intenzitet saobraćaja per capita (od američkog proseka niži 6,5 puta; a od zapadnoevropskog - 3 puta), Seul karakteriše ogroman intenzitet saobraćaja po 1 hektaru gradske površine - 490 vkm/ha (3 puta veći nego u američkim, i 2 puta veći nego u zapadnoevropskim gradovima). Zato je već 1974. godine Seul bio prinuđen da uvede podzemnu železnicu, koja se do danas proširila na 132 km linija.

Očigledno je, znači, da su metropole Trećeg sveta i zemalja u tranziciji upravo svojim ogromnim gustinama naseljenosti osuđene uz: a) neverovatno intenzivan saobraćaj po jedinici gradskog prostora, i na to da b) ma koliko putne mreže izgradili, uopšte ne mogu značajno povećati ponudu gradskih puteva per capita. Stoga je za ovakav tip urbanog razvoja svako insistiranje na pro-automobilskoj saobraćajnoj strategiji i ambicioznoj izgradnji gradskih puteva stvarno potpuni promašaj.

Za ovakav tip urbanog razvoja dovoljan je već i mali porast motorizacije i mobilnosti gradskog stanovništva - posebno korišćenja automobila - da prouzrokuje ogromna saobraćajna zagušenja (automobili naprosto zahtevaju neuporedivo više gradskog prostora od ostalih vidova gradskog saobraćaja).

Tabela 5. Intenzitet saobraćaja izražen pokazateljima: vozila-kilometri po hektaru gradske površine i vozila-kilometri po stanovniku

GRADOVI	Intenzitet saobraćaja	
	vkm/ha (u 1000 km)	vkm/ per capita (u km)
SAD	174	12.355
Australia	98	8.075
Kanada	204	7.452
Zapadna Evropa	253	5.065
bogati azijski gradovi	355	3.026
gradovi zemalja u razvoju	343	2.442
Seul	489	1.899

Proračunato prema: Kenworthy et al., 2000.

Gradski saobraćaj i zauzimanje gradskog zemljišta

Međutim, ogromne prednosti ovih kompaktnih, gusto naseljenih gradova ogledaju se upravo u povoljnim uslovima za razvoj sistema javnog gradskog saobraćaja visoke propusne moći, i većeg učešća pešačenja i bicikla (prosečne razdaljine u ovim gradovima su veoma male). A to su upravo osnovni ciljevi održivog razvoja gradova (Hall, 2014).

GRADSKI SAOBRAĆAJ BEOGRADA

Beograd po svim svojim osnovnim karakteristikama:

- visokim gustinama naseljenosti (7.418 st/km²),
- ogromnom stepenu centralizacije radnih mesta (40,5% radnih mesta u CBD-u),
- usmerenosti na JGS (50% gradskih putovanja se ostvaruje JGS-om, a 30% pešačenjem)

prema Njuman-Kenvortijevoj klasifikaciji (Newman and Kenworthy, 1999) spada u tipične *JGS-gradove*, dok po svojoj saobraćajnoj strategiji, prema Tomsonovoj klasifikaciji (Thomson, 1978) objedinjuje karakteristike '*strategije najnižih troškova*' (usmerenost na najjeftiniji vid javnog gradskog saobraćaja – autobuse) i '*strategije jakog centra*' (ogroman stepen koncentracije radnih mesta u gradskom jezgru) (Jovanović, 2013).

Pri tom su *mreža saobraćajnica* i *saobraćajni tokovi* u Beogradu izrazito *radijalni*. To potvrđuju i rezultati studije SYSTRA-e, po kojima se najveći udeo putovanja odvija u centralnoj zoni i na relaciji centralna zona-bliža periferija (59%), dok je udeo putovanja na relaciji udaljena predgrađa-bliža periferija i udaljena predgrađa-centralna zona, relativno mali (SYSTRA, 2002).

Tabela 6. Svetske metropole i gradska putna infrastruktura

GRADOVI	ukupan broj vozila na 1 km g. puteva (vozila/km)	dužina grad. puteva na 1 stanovnika (m/st.)	gustina putne mreže (m/ha)
Beograd	277	1,1	111
američki	119	6,8	90
australijski	73	8,3	98
kanadski	143	4,7	132
evropski	221	2,4	115
bogati azijski	222	1,8	152
siromašni azijski	347	0,7	105
Moskva	93	0,4	59

Proračunato prema: Kenworthy et. al. 2000; Newman and Kenworthy. 1991; Statistički godišnjaci Beograda

Ukratko, po svojim značajnim gustinama zaposlenih u gradskom jezgru i centralnoj gradskoj zoni, po radijalnoj mreži saobraćajnica i saobraćajnih tokova, i izuzetno visokom udelu korišćenja gradskih autobusa i pešačenja u ukupnom broju gradskih putovanja (66%), Beograd značajno podseća i na Barterove '*autobuske gradove*' zemalja u razvoju (Barter, 2000). Ovakva koncepcija urbanog razvoja i saobraćajna strategija izuzetno su osetljivi upravo na porast stepena motorizacije i korišćenja automobila

Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja, Zlatibor, 2014.

Budući da je u Beogradu:

- osnovno sredstvo prevoza autobus (početkom 90-tih njime je obavljano 66% gradskih putovanja),
- mreža gradskih puteva - izuzetno skućena, i da
- sa svojom izrazitom orijentacijom na JGS - Beograd uopšte nema šinske sisteme sa izdvojenom, ekskluzivnom trasom (metro i LŠS), koji ga mogu učiniti imunim na nagli porast motorizacije i korišćenja automobila,

već početkom 90-tih zagušnja motornih vozila na uličnoj mreži bila su velika: broj vozila na gradskim putevima iznosio je čak – 277 vozila/km.

Tako je Beograd još 1990. godine imao *4 puta više* motornih vozila na 1 kilometar gradskih puteva u odnosu na australijske gradove; *2 puta više* - u odnosu na američke i kanadske metropole; i *za 25% više* - u odnosu na zapadnoevropske i bogate azijske gradove. Jedino je u odnosu na siromašne azijske metropole, sa njihovim stvarno neverovatnim gustinama naseljenosti, Beograd imao za približno 25% *manji* broj vozila po 1 km gradskih puteva.

ZAKLJUČAK

Ukratko, kompaktne, gusto naseljene metropole sa intenzivnim saobraćajem po jedinici gradske površine idealne su za efikasne sisteme javnog gradskog saobraćaja, i apsolutno nepodobne za pro-automobilsku saobraćajnu politiku i masivnu izgradnju gradskih autoputeva. Očigledno je, takođe, da je u dosadašnjim saobraćajnim studijama Beograda nedovoljno jasno uočeno u kojoj meri je saobraćajna strategija neodvojiva od koncepta njegovog prostornog razvoja, i da je Beograd odavno već 'zreo' za uvođenje šinskih sistema sa izdvojenom, ekskluzivnom trasom, uz oštru strategiju limitiranja korišćenja privatnih automobila.

LITERATURA

1. Barter, P. (2000) An International Comparative Perspective on Urban Transport and Urban Form in Pacific Asia. Perth: Murdoch Un.
2. Bodell, G. (1995) Bangkok's Traffic Nightmare: Why It Happened and the Lessons for the Rest of Asia. Singapore: City Trans Asia '95 Conference: Urban Planning, Infrastructure and Transportation: Solutions for the Asia Pacific.
3. Gorham, R. (1999) Overcoming Barriers to Effective Co-ordination. u: ECMT/OECD. 1999. Land-Use Planning for Sustainable Urban Transport (Linz workshop). Paris: OECD, str. 18-19.
4. Hall, P. (2014) Cities of Tomorrow. Oxford: Wiley-Blackwell.
5. Ingram, G. and Liu, Z. (1999) Determinants of Motorization and Road Provision (WP 2042). Washington DC: World Bank.
6. Ingram, G. and Liu, Z. (1998) Vehicle, Roads and Roads Use: Alternative Empirical Specifications (WP 2036). Washington DC: World Bank.
7. Ingram, G. and Liu, Z. (1997) Motorization and Provision of Roads in Countries and Cities (WP 1842). Washington DC: World Bank.
8. Ingram, G. (1997) Patterns of Metropolitan Development: What Have We Learned? (WP 1841). Washington DC: World Bank.

Gradski saobraćaj i zauzimanje gradskog zemljišta

---

9. Jovanović, M. (2013): Sustainable urban transport and spatial development of Belgrade. In: Martins, N. (ed.): Sustainable urban & transport planning – SUTP 2013. Belgrade: UNIDO
10. Jovanović, M. (2005) Međuzavisnost koncepta urbanog razvoja i saobraćajne strategije velikog grada. Beograd: Geografski fakultet.
11. Kenworthy, J. et al. (2000) An International Sourcebook of Automobile Dependency in Cities. Boulder: University Press of Colorado.
12. Midgley, P. (1994) Urban Transport in Asia: An Operation Agenda for the 1990s (WB Technical Paper 224). Washington DC: World Bank.
13. Newman, P. and Kenworthy, J. (1999) Sustainability and Cities: Overcoming Automobile Dependence. Washington DC: Island Press.
14. Newman, P. and Kenworthy, J. (1991) Cities and Automobile Dependency. London: Gower.
15. Poole, A.D. Pacheco, R.S. and de Mello, M.A.B.C. (1994) Moving People: Transport Policy in the Cities of Brazil. Ottawa: International Development Research Centre.
16. Statistički godišnjak Beograda. (1992) Republički zavod za statistiku, Beograd.
17. SYSTRA. (2002) FASEP 464 - Plan javnog prevoza grada Beograda. Paris: SYSTRA.
18. Tanaboriboon, Y. (1993) Bangkok Traffic. IATSS Research 17(1).
19. Thomson, M. (1978) Great Cities and Their Traffic. Harmondsworth: Penguin.
20. World Bank (1996) Sustainable Transport: Priority for Policy Sector Reform. Washington: WB.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

711.1:352.078(082)

711.4:352.078(082)

НАУЧНО-стручни скуп са међународним учешћем
Локална самоуправа у планирању и уређењу
простора и насеља (5 ; 2014 ; Београд)

Zbornik radova / Peti naučno-stručni skup
sa međunarodnim učešćem Lokalna самоуправа u
planiranju i uređenju prostora i naselja,
Beograd, april 2014. ; organizuju Asocijacija
prostornih planera Srbije ... [et al.] ;
urednici Bogdan Lukić ... [et al.]. - Beograd
: Asocijacija prostornih planera Srbije :
Geografski fakultet, 2014 (Beograd : Forma
B). - 656 str. : ilustr. ; 24 cm

Radovi na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 300. -
Str. 15-16: Uvodna reč / uredništvo. -
Napomene i bibliografske reference uz tekst.
- Abstracts. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-6283-013-5 (АППС)

1. Лукић, Богдан, 1956- [уредник] [аутор
додатног текста] 2. Асоцијација просторних
планера Србије (Београд)
а) Просторно планирање - Зборници б)
Урбанистичко планирање - Зборници с)
Локална самоуправа - Зборници

COBISS.SR-ID 206336012